
Mijające krajobrazy Mazowsza – Otwock 1916-2011

Sesja popularno-naukowa zorganizowana w Otwocku

10 czerwca 2011 roku – wspomnienie konferencji

i recenzja materiałów pokonferencyjnych

Czesław Marcinkowski

Można zafałszować statystyki, można manipulować informacją, lecz nie można zafałszować krajobrazu. On zawsze powie prawdę o nas, naszej historii i o tym jak dziś gospodarujemy.

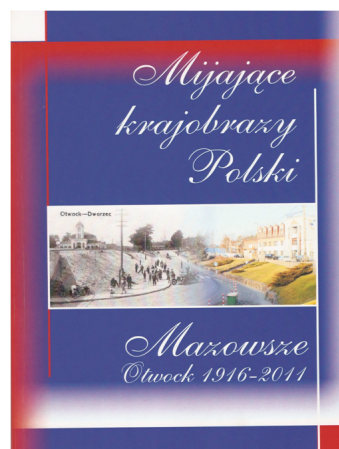
/S. Kostrowiecki/

W ramach szerokiego programu obchodów 95 rocznicy nadania praw miejskich miastu Otwock (9 listopada 1916 roku) została zorganizowana sesja popularno-naukowa, pt. *Mijające krajobrazy Mazowsza – Otwock 1916 – 2011*. Organizatorami sesji byli otwocki oddział PTTK i Urząd Miasta Otwocka, a patronat nad wydarzeniem przyjęli: Marszałek Województwa Mazowieckiego – Adam Struzik, Prezydent Miasta Otwocka – Zbigniew Szczepaniak oraz Prezes Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego – Lech Drożdżyński.

Konferencja wpisała się w obszar tradycji kulturowej i historii materialnej ważnego wycinka obszaru Mazowsza. Traktować ją można jako swoistego rodzaju prezentację tzw. „małej ojczyzny”, która pokazuje jednocześnie rolę, jaką odgrywała ona w przeszłości i będzie odgrywać w przyszłości. Integracja w ramach Unii Europejskiej nie tylko nie pozbawi Mazowsza dziedzictwa narodowego, a wręcz przeciwnie – przyczyni się do jego zachowania.

Sesję zorganizowano w dniach 10-12 czerwca 2011 roku. Pierwszy dzień przewidziano na wygłoszenie referatów w sali widowiskowej Powiatowego Domu Kultury w Otwocku. Natomiast dwa następne – przeznaczono na imprezy terenowe: wycieczkę krajoznawczą „szlakiem Andriollego” na trasie: Otwock – Gołęb – Kazimierz Dolny – Nałęczów (11 czerwca) i spływ kajakowy rzeką Świder – „Brzegi Andriollego”(12 czerwca).

Sesja zbiegła się z także ze 175 rocznicą urodzin Michała Elwiro Andriollego – człowieka niezwykle zasłużonego dla regionu otwockiego i bardzo w nim popularnego. Dowodem tej popularności jest fakt uwzględnienia w programie sesji dwóch towarzyszących imprez tere-

nowych, inspirowanych działalnością Michała Elwiro Andriollego oraz referaty wygłoszone podczas pierwszego dnia obrad.

W programie sesji, podzielonym na dwa panele: mazowiecki i otwocki, zaplanowano dziesięć referatów przygotowanych przez przedstawicieli środowisk akademickich, muzealnych i PTTK.

W pierwszym panelu – mazowieckim - wygłoszono pięć referatów w następującej kolejności:

1. **Paweł Ajdacki**, *To też są zabytki – archeologia krajobrazu ziemi otwockiej*. Referat przybliżył szerokie treści pojęcia „krajobraz” oraz problemy archeologii krajobrazu w obrębie miasta Otwock. Wskazał także, że przekazywanie dorobku kulturowego i dziedzictwa materialnego, zabytków przyrody i kultury, jest jednocześnie dążeniem do uzmysłowienia następnym pokoleniom (młodzieży) szeregu informacji o tym, co wartościowego znajduje się w ziemi. Cały artykuł jest w zasadzie nauką czytania krajobrazu, a okazuje się, że w rejonie Otwocka jest co czytać.
2. **Andrzej Danowski**, *Prawne aspekty ochrony zabytków*. Referat przypominał, że ochroną zabytków zajmuje się państwo, a opiekę nad zabytkami sprawuje właściciel obiektu oraz, że Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku jest mało precyzyjna. Na przykładzie zabytkowych obiektów przemysłowych Łodzi autor dokonuje oceny skutecznej możliwości ochrony zabytków tylko decyzjami administracyjnymi.
3. **Remigiusz Matyjas**, *PTK na Mazowszu – przedstawia kilka wspomnień obrazów i zachowań z podróży po Mazowszu, pozostawionych przez znanych Polaków od ostatniej dekady XVI wieku, np. przez biskupa Stefana Wierzbowskiego, Jana Chryzostoma Paska, Andrzeja Świącickiego, Cypriana Kamila Norwida*. Ukoronowaniem tego faktu jest idea, zainicjowana przez Aleksandra Jaworskiego (1866-1944), która zaowocowała powołaniem w 1906 roku Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Osiągnięcia PTK są istotne w całej historii polskiego krajoznawstwa.
4. **Adam Snopek**, *Lasy Wawerskie wczoraj i dziś – przybliży charakter lasów wokół Warszawy, ze szczególnym uwzględnieniem lasów wawerskich*.
5. **Katarzyna Kulik**, *Mijający krajobraz kulturowy mazowieckiej wsi – kołbielszczyzna – prezentuje krajobraz w obszarze doliny Świdra, ograniczonego Wolą Karczewską i Dłużewem*. Możemy poznać szeroki zakres kulturowego rękodziela, jakiemu poświęcały się głównie kobiety – tkactwo z lnu (w tym tzw. pstruchy), stroje ludowe, wycinanki.

Drugi panel –otwocki - zawierał również pięć wystąpień, których autorami byli:

1. **Robert Lewandowski**, *Brzegi Andriollego – w ciekawej formie opisowej, z licznymi planami i zdjęciami, jest udokumentowana rola Michała Elwiro Andriollego, jako właściciela majątku o powierzchni 202 ha na obu brzegach rzeki Świder, w kształtowaniu tzw. stylu nadświdrzańskiego. Równie barwnie opisuje historię kultywowania i dalszego kształtowania architektury nadświdrzańskiej, określanej symbolicznie typem stylu „świdermajer”*.
2. **Józef Partyka**, *Andriolli jako krajoznawca – przedstawia osobowość Michała Elwiro Andriollego jako krajoznawcy, który odbył po Polsce wiele podróży, efektem czego były*

setki rysunków i szkiców krajoznawczych. W roku 1887 odwiedził m.in. podkrakowską Dolinę Prądnika. W treści tego opracowania, ilustrowanego piętnastoma reprodukcjami rysunków krajobrazu Doliny Prądnika oraz zamków w Ojcowie i Pieskowej Skale, są liczne cytaty z listów rysownika do przyjaciół.

3. **Szymon Bijak**, *Świdermajer – wczoraj, dziś, jutro?* – „świdermajer” jako styl budownictwa drewnianego jest przypisany do jednego regionu Mazowsza, położonego w kierunku południowo-wschodnim od Warszawy. Dokładniej występuje w rejonie Otwock-Józefów, a historia jego powstania rozpoczyna się w okresie oddania do eksploatacji Nadwiślańskiej Linii Kolejowej. Związana jest ponadto z osobą – wspomnianego już wcześniej – Michała Elwiro Andrillego, który w 1887 roku kupił od Zygmunta Kurtza ok. 200 ha ziemi (stanowiącej część dóbr Otwock Wielki) nad rzeką Świder. M. E. Andriolli zbudował dla siebie wygodny drewniany dworek o specyficznym stylu architektonicznym i ozdobiony kunsztowną snycerką.
4. **Paweł Gorczyca**, *Wokół jednego zabytku – Willa Jakubówka* – przedstawia krótką historię zabytkowej willi znajdującej się w Józefowie. Została ona zbudowana około 1906 roku przez rodzinę bogatych warszawskich Żydów – Sarę i Jakuba Jakubowiczów. Kilka zdjęć ilustruje stan willi w latach trzydziestych, inne – przed remontem w 2006 roku oraz już po jego zakończeniu.

Mimo anonsowanego w programie sesji wystąpienia **Stanisława Czajki**, *Szkoła w Siennicy i jej rola w kształtowaniu postaw krajoznawczych*, nie zostało ono przedstawione oraz nie opublikowano go w materiałach pokonferencyjnych.

Pokłosiem sesji jest publikacja, pt. *Mijające krajobrazy Polski. Mazowsze, Otwock 1916-2011*. Na jej treść składają się nie tylko referaty wygłoszone podczas sesji, ale również kilka perełek „dokumentalistycznych”. Uwagę przykuwa m.in. rys historyczny otwockiej samorządowości (opracowanie Wydziału Promocji, Rozwoju i Działalności Gospodarczej UM Otwocka). Z kolei Grażyna Orłowska-Rybicka, w krótkiej nocie na zakończenie publikacji, omawia charakter odznak turystyki kwalifikowanej, przybliżając ich klasyfikację, co jest doskonałym wprowadzeniem do swego rodzaju kompedium autorstwa Zbigniewa Lewandowskiego, pt. *Regulaminy odznak krajoznawczych i regionalnych odznak krajoznawczych ustanowionych przez jednostki Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w województwie mazowieckim*. Publikację wzbogacono 110 ilustracjami (zdjęciami oraz reprodukcjami rysunków, map, planów, szkiców).

INFORMACJE O KSIĄŻCE:

Mijające krajobrazy Polski. Mazowsze, Otwock 1916-2011,

Redakcja: Paweł Ajdacki

Rok i miejsce wydania: 2011, Otwock

Wydawca: PTTK O/Otwocki